

Tillämpning av minskningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken

Försäkringskassans ställningstagande

Den s.k. minskningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken (SFB) ska enbart ses som en regel för avräkning mellan belopp vid en retroaktiv utbetalning.

Det innebär att Försäkringskassan vid tillämpning av regeln inte ska göra någon rekonstruktion av ärendet eller ärendena som leder till en omföring av beloppen mellan förmånsslagen även om det i efterhand är uppenbart att fördelningen av förmånerna skulle ha varit annorlunda om samtliga omständigheter varit kända från början.

Ett beslut om utbetalning av en förmån har positiv rättskraft. Så länge beslutet inte har omprövats kan det utbetalade beloppet samordnas med stöd av minskningsregeln.

Bakgrund och överväganden

Minskningsregeln bestämmer hur stort belopp som ska avräknas från en utbetalning som avser retroaktiv tid. I samband med Försäkringskassans handläggning av ärenden har det uppkommit en fråga om tolkningen av minskningsregeln. Frågan är om minskningsregeln ska tolkas så att den också ger besked om vilken förmån som de utbetalda beloppen ska anses avse efter det att regeln har tillämpats i ärendet. Bör en rekonstruktion göras så att ett utbetalt belopp som först avsett förmånen A, senare – helt eller delvis – i stället ska betraktas som en utbetalning av den retroaktivt beviljade förmånen B?

Frågan är viktig bland annat för hur utbetalda belopp ska redovisas på olika förmånsslag och även för vilka anslagsposter som ska belastas. I förhållande till den försäkrade är frågan av särskild betydelse när det är aktuellt att avräkna en skattepliktig förmån mot en skattefri eller omvänt. Det påverkar den skatt som den försäkrade ska betala och eventuellt också den pensionsgrundande inkomst som ska tillgodoräknas henne eller honom.

Det är också oklart om en utbetalning kan samordnas eller om Försäkringskassan är hänvisad till att återkräva utbetalningen, trots att det i efterhand står klart att den har gått ut felaktigt.

Det behövs ett rättsligt ställningstagande som klargör dels vilka förmåner som ska anses vara utbetalade efter det att minskningsregeln har tillämpats i ett ärende, dels om felaktiga utbetalningar kan samordnas eller om de måste återkrävas.

Förarbetena ger ingen ledning om hur frågorna bör besvaras. Däremot finns en bestämmelse i 59 kap. 29 § SFB som är värd att uppmärksamma. Bestämmelsen innebär att om Försäkringskassan eller en arbetslöshetskassa har betalat ut en ersättning som är pensionsgrundande eller för vilken det ska beräknas ett pensionsgrundande belopp eller en pensionspoäng, ska inte en senare beviljad pensionsgrundande ersättning vara pensionsgrundande för tiden före utbetalningsmånaden om förmånerna är samordnade med varandra.

Om minskningsregeln tolkas så att en utbetalning av en viss förmån i ett senare skede ska betraktas som om den gällt en annan förmån, skulle konsekvenser uppstå som lagstiftaren rimligen inte kan ha avsett. Tillämpningen av 59 kap. 29 § SFB skulle då kunna leda till att den enskilde inte alls tillgodoräknas någon pensionsgrundande inkomst m.m. för den retroaktiva tiden, varken för den första eller den senare beviljade förmånen. Den först beviljade förmånen skulle inte vara pensionsgrundande eftersom det inte längre skulle anses att det är den förmånen som är utbetald. Den senare beviljade förmånen blir inte heller pensionsgrundande för samma tid som en direkt följd av den nämnda bestämmelsen i SFB.

Minskingsregeln kan alltså inte ges den innebörden att den även omfördelar beloppen mellan förmånerna och därmed ger besked om vilken förmån som ska anses vara utbetald. Den tolkning av minskningsregeln som bör gälla är därför att den enbart ska ses som en regel för avräkning mellan belopp vid en retroaktiv utbetalning.

Eftersom ingen omföring av utbetalda belopp görs, bör några tveksamheter om beskattning, redovisning med flera frågor inte uppstå. Sådana frågor får avgöras utifrån att varje utbetald belopp avseende någon av de berörda förmånerna för den aktuella perioden även i fortsättningen ska ses som att det avser samma förmån som det först avsett.

Eftersom den först utbetalade förmånen var korrekt när den beslutades och betalades ut, har beslutet alltså positiv rättskraft. Det betyder att så länge ingen omprövning har gjorts av rätten till den förmånen, kan en samordning med stöd av 107 kap. 2 § SFB ske även om rätten till förmånen kan ifrågasättas. Om en omprövning i stället görs av rätten till den först utbetalade förmånen, mister det beslutet sin positiva rättskraft. Då kan en samordning med stöd av 107 kap. 2 § SFB inte ske, eftersom den först utbetalade förmånen inte längre kan anses utbetald i den mening som avses i det aktuella lagrummet. I den situationen är alltså Försäkringskassan hänvisad till att pröva frågan om återkrav.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Detta rättsliga ställningstagande avser tillämpningen av 107 kap. 2 § SFB.

Eva Nordqvist

Toni Nastev